VYKONÁVACIE ROZHODNUTIE KOMISIE (EÚ) 2020/1050

z 15. júla 2020,

ktorým sa Španielsku povoľuje autorizovať na ochranu kultúrneho dedičstva biocídne výrobky pozostávajúce z dusíka získaného *in situ*

(Iba španielske znenie je autentické)

EURÓPSKA KOMISIA,

so zreteľom na Zmluvu o fungovaní Európskej únie,

so zreteľom na nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 528/2012 z 22. mája 2012 o sprístupňovaní biocídnych výrobkov na trhu a ich používaní ([1]), a najmä na jeho článok 55 ods. 3,

po porade so Stálym výborom pre biocídne výrobky,

keďže:

(1) Príloha I k nariadeniu (EÚ) č. 528/2012 obsahuje účinné látky, ktoré majú priaznivejší profil z hľadiska životného prostredia alebo zdravia ľudí či zdravia zvierat. Výrobky obsahujúce tieto účinné látky sa preto môžu autorizovať podľa zjednodušeného postupu. Dusík je zaradený do prílohy I k nariadeniu (EÚ) č. 528/2012, smie sa však používať len v obmedzenom množstve v nádobách pripravených na priame použitie.

(2) Podľa článku 86 nariadenia (EÚ) č. 528/2012 je dusík schválený ako účinná látka na použitie v biocídnych výrobkoch typu 18 (insekticídy) ([2]). Biocídne výrobky pozostávajúce z takto schváleného dusíka sú autorizované vo viacerých členských štátoch vrátane Španielska a sú dodávané v plynových fľašiach ([3]).

(3) Dusík sa môže získavať aj *in situ* z okolitého ovzdušia. Dusík získaný *in situ* nie je v súčasnosti schválený na použitie v Únii, neuvádza sa v prílohe I k nariadeniu (EÚ) č. 528/2012 ani nie je zaradený do zoznamu účinných látok zahrnutých v programe na kontrolu existujúcich účinných látok v biocídnych výrobkoch v prílohe II k delegovanému nariadeniu Komisie (EÚ) č. 1062/2014 ([4]).

(4) Podľa článku 55 ods. 3 nariadenia (EÚ) č. 528/2012 predložilo Španielsko 19. novembra 2019 Komisii žiadosť o výnimku z článku 19 ods. 1 písm. a) uvedeného nariadenia, v ktorej žiadalo o povolenie autorizovať na ochranu kultúrneho dedičstva biocídne výrobky pozostávajúce z dusíka získaného *in situ* z okolitého ovzdušia (ďalej len „žiadosť“).

(5) Kultúrne dedičstvo môže poškodiť široká škála škodlivých organizmov od hmyzu po mikroorganizmy. Výskyt týchto organizmov môže nielen viesť k strate samotného predmetu kultúrnej hodnoty, ale predstavuje aj riziko, že uvedené škodlivé organizmy sa budú šíriť aj na iné predmety v blízkosti. Bez vhodného ošetrenia by sa predmety mohli nenapraviteľne poškodiť, čo by vážne ohrozilo kultúrne dedičstvo.

(6) Dusík získaný *in situ* sa používa na vytvorenie kontrolovanej atmosféry s veľmi nízkou koncentráciou kyslíka (anoxia) v stálych alebo dočasne uzavretých ošetrovacích stanoch alebo komorách na kontrolu škodlivých organizmov na predmetoch kultúrneho dedičstva. Dusík sa oddelí od okolitého ovzdušia a načerpá do ošetrovacieho stanu alebo komory, kde sa jeho obsah v atmosfére zvýši približne na 99 %, čím sa atmosféra takmer úplne zbaví kyslíka. Vlhkosť dusíka čerpaného do ošetrovacieho priestoru sa stanovuje podľa nárokov predmetu, ktorý sa má ošetriť. Škodlivé organizmy v podmienkach vytvorených v ošetrovacom stane alebo komore nemôžu prežiť.

(7) Ako sa uvádza v žiadosti, vývoj techniky anoxie založenej na použití dusíka na účely ošetrenia predmetov kultúrneho dedičstva za posledné desaťročia umožnil kultúrnym inštitúciám (múzeá, archívy, knižnice, zariadenia na konzervovanie a reštaurovanie atď.) upustiť od používania vysoko toxických látok, ktoré sa používali predtým.

([1]) Ú. v. EÚ L 167, 27.6.2012, s. 1.

([2]) Smernica Komisie 2009/89/ES z 30. júla 2009, ktorou sa mení a dopĺňa smernica Európskeho parlamentu a Rady 98/8/ES s cieľom zaradiť dusík ako aktívnu látku do prílohy I k uvedenej smernici (Ú. v. EÚ L 199, 31.7.2009, s. 19).

([3]) Zoznam autorizovaných výrobkov je dostupný na adrese https://echa.europa.eu/fr/information-on-chemicals/biocidal-products.

([4]) Delegované nariadenie Komisie (EÚ) č. 1062/2014 zo 4. augusta 2014 o pracovnom programe na systematické skúmanie všetkých existujúcich účinných látok nachádzajúcich sa v biocídnych výrobkoch uvedených v nariadení Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 528/2012 (Ú. v. EÚ L 294, 10.10.2014, s. 1).

(8) Podľa informácií, ktoré predložilo Španielsko, sa zdá, že používanie dusíka získaného *in situ* je jedinou účinnou technikou na kontrolu škodlivých organizmov, ktorú možno použiť pre všetky druhy materiálov a kombinácie materiálov nachádzajúce sa v kultúrnych inštitúciách bez toho, aby sa zmenili makroskopické a molekulové vlastnosti predmetov. Túto techniku možno použiť na ošetrenie obzvlášť citlivých materiálov, ako sú etnografické dedičstvo, múmie a súčasné umenie, na účely ich ochrany.

(9) Metóda anoxie alebo modifikovanej či kontrolovanej atmosféry je uvedená v norme EN 16790:2016 Starostlivosť o zachovanie kultúrneho dedičstva – Integrované manažérstvo hubenia škodcov pri ochrane kultúrneho dedičstva a dusík je v tejto norme opísaný ako látka, ktorá sa na vytváranie anoxie „používa najviac“.

(10) K dispozícii sú aj iné techniky na kontrolu škodlivých organizmov, ako napríklad žiarenie gama, techniky tepelného šoku (vysoké alebo nízke teploty), mikrovlny. Na tento účel sa okrem toho môžu použiť aj iné účinné látky. Podľa Španielska však každá z týchto techník má obmedzenia, pokiaľ ide o materiály, na ktoré sa môže použiť.

(11) Ako sa uvádza v žiadosti, iné účinné látky sa v kultúrnych inštitúciách vzhľadom na svoj profil nebezpečnosti sotva používajú. Po ošetrení týmito látkami sa môžu ich rezíduá z ošetrených predmetov postupne uvoľňovať do životného prostredia, čo predstavuje riziko pre ľudské zdravie. Obzvlášť sa to týka kultúrnych inštitúcií, ktoré sú otvorené pre návštevníkov.

(12) Používanie žiarenia gama by podľa žiadosti mohlo spôsobovať zmeny DNA v predmetoch, ako sú múmie alebo predmety v prírodovedných múzeách, pričom na ich ďalšie štúdium a analýzu musí genetický materiál zostať neporušený. Okrem toho by si používanie žiarenia gama vyžadovalo vytvorenie osobitných rádioaktívnych zariadení, špecifické vybavenie priestoru, ktoré by spĺňalo bezpečnostné požiadavky, ako aj vyškolenie pracovníkov vystavených ionizujúcemu žiareniu a ich monitorovanie. Takéto opatrenia sa v kultúrnych inštitúciách sotva dajú uskutočniť.

(13) Podľa údajov v žiadosti majú procesy tepelného šoku (ošetrenie zmrazením alebo zahriatím) nežiaduce účinky na viaceré materiály. Ošetrenie vysokou teplotou môže spôsobiť zmeny na povrchu organických materiálov, zmäkčovanie glejov a kryštalizáciu lipidov. Podľa Španielska sa v oblasti zachovania kultúrneho dedičstva ošetrenie vysokou teplotou uplatňuje minimálne, keďže mnohé z materiálov, ktoré nachádzajú uplatnenie v hnuteľnom kultúrnom dedičstve, sú lipidovej alebo proteínovej povahy (napr. olejomaľby, tempery a voskové sochy). Zvýšenie teploty by navyše mohlo vyvolať nežiaduce chemické reakcie. Ošetrenie nízkou teplotou by takisto mohlo ovplyvniť povrchové úpravy a krytiny a vytvárať v ošetrovacích priestoroch kondenzáciu.

(14) Ako sa uvádza v žiadosti, ošetrenie mikrovlnami môže vytvárať teplo a spôsobovať mikroskopické a makroskopické zmeny predmetov kultúrnej hodnoty.

(15) Podľa informácií uvedených v žiadosti použitie dusíka vo fľašiach nie je pre kultúrne inštitúcie vhodnou alternatívou, pretože so sebou nesie praktické nevýhody. Obmedzené množstvá vo fľašiach si vyžadujú častú prepravu a samostatné skladovacie priestory. Zároveň by ošetrenie dusíkom vo fľašiach kultúrnym inštitúciám spôsobovalo vysoké náklady.

(16) Podľa žiadosti mnohé kultúrne inštitúcie počas posledných desaťročí investovali do výstavby ošetrovacích komôr a nákupu generátorov dusíka. Vďaka svojej všestrannosti a vhodnosti na ošetrenie všetkých materiálov sa anoxia vytvorená pomocou dusíka získaného *in situ* pri ochrane kultúrneho dedičstva používa v širokom meradle.

(17) Žiadať kultúrne inštitúcie, aby namiesto používania jednej techniky, ktorá sa už používa a je vhodná pre všetky materiály, používali na kontrolu škodlivých organizmov viaceré techniky, z ktorých každá je vhodná na určité materiály a predmety, by pre kultúrne inštitúcie znamenalo dodatočné náklady a sťažovalo by im to dosiahnutie cieľa, ktorým je upustiť v integrovanej ochrane proti škodcom od používania nebezpečnejších účinných látok. Odstavenie zariadení a vybavenia nadobudnutých na účely anoxie vytvorenej pomocou dusíka získaného *in situ* by okrem toho predstavovalo stratu predchádzajúcich investícií.

(18) Rokovania týkajúce sa možnej výnimky podľa článku 55 ods. 3 nariadenia (EÚ) č. 528/2012 pre dusík získaný *in situ* sa uskutočnili na viacerých zasadnutiach ([5]) expertnej skupiny Komisie združujúcej zástupcov orgánov príslušných pre biocídne výrobky v roku 2019.

([5]) 83. zasadnutie expertnej skupiny Komisie združujúcej zástupcov orgánov členských štátov príslušných pre vykonávanie nariadenia (EÚ) č. 528/2012, ktoré sa uskutočnilo v máji 2019, jej 84. zasadnutie v júli 2019, 85. zasadnutie v septembri 2019 a 86. zasadnutie v novembri 2019. Zápisnice zo zasadnutí sú k dispozícii na adrese https://ec.europa.eu/health/biocides/events_en#anchor0.

(19) Na žiadosť Komisie okrem toho Európska chemická agentúra v nadväznosti na prvú, podobnú žiadosť o výnimku pre výrobky pozostávajúce z dusíka vytvoreného *in situ*, ktorú predložilo Rakúsko, uskutočnila o tejto žiadosti verejné konzultácie, v ktorých mohli všetky zainteresované strany vyjadriť svoje názory. Prevažná väčšina z 1 487 doručených pripomienok sa vyslovila za výnimku. Mnohí respondenti poukázali na nevýhody dostupných alternatívnych techník: tepelné ošetrenie môže poškodiť určité materiály; používanie iných účinných látok zanecháva na artefaktoch toxické rezíduá, ktoré sa postupne uvoľňujú do životného prostredia; použitie dusíka vo fľašiach neumožňuje v ošetrovacom priestore kontrolovať relatívnu vlhkosť, ktorá je potrebná na ošetrenie niektorých materiálov.

(20) Dve medzinárodné organizácie zastupujúce múzeá a miesta kultúrneho dedičstva – Medzinárodná rada múzeí a Medzinárodná rada pre pamiatky a sídla – vyjadrili svoj zámer predložiť žiadosť o zaradenie dusíka získaného *in situ* do prílohy I k nariadeniu (EÚ) č. 528/2012, čo by členským štátom umožnilo autorizovať výrobky pozostávajúce z dusíka získaného *in situ* bez toho, aby bola potrebná výnimka v súlade s článkom 55 ods. 3 uvedeného nariadenia. Vyhodnotenie takejto žiadosti, zaradenie látky do prílohy I k nariadeniu (EÚ) č. 528/2012 a získanie autorizácií pre výrobky si však vyžaduje čas.

(21) Zo žiadosti je zrejmé, že v Španielsku nie sú dostupné žiadne vhodné alternatívy, pretože všetky alternatívne techniky, ktoré sú v súčasnosti k dispozícii, majú nevýhody, buď preto, že sa nehodia na ošetrovanie všetkých materiálov, alebo z praktického hľadiska.

(22) Na základe všetkých uvedených argumentov je náležité konštatovať, že dusík získaný *in situ* je nevyhnutný na ochranu kultúrneho dedičstva v Španielsku a že nie sú k dispozícii žiadne vhodné alternatívy. Španielsku by sa preto malo povoliť na ochranu kultúrneho dedičstva autorizovať sprístupnenie na trhu a používanie biocídnych výrobkov pozostávajúcich z dusíka získaného *in situ*.

(23) Možné zaradenie dusíka získaného in situ do prílohy I k nariadeniu (EÚ) č. 528/2012 a následná autorizácia výrobkov pozostávajúcich z dusíka získaného *in situ* zo strany členských štátov si vyžaduje čas. Je preto vhodné povoliť výnimku na obdobie, ktoré by umožnilo ukončenie príslušných postupov,

PRIJALA TOTO ROZHODNUTIE:

Článok 1

Španielsko môže do 31. decembra 2024 na ochranu kultúrneho dedičstva autorizovať sprístupnenie biocídnych výrobkov pozostávajúcich z dusíka získaného *in situ* na trhu a ich používanie.

Článok 2

Toto rozhodnutie je určené Španielskemu kráľovstvu.

V Bruseli 15. júla 2020

Za Komisiu
Stella KYRIAKIDES
členka Komisie